

Baskická pelota

Ve kterém sportu letí míček největší rychlostí? Není to ani tenis, squash, ani golf, byť ten se první příčce hodně blíží. Jenže zatímco v golfu byla nejvyšší naměřená rychlost 273 km/h, podle Guinnessovy knihy rekordů dosahuje míček v pelotě až 300 km v hodině! Nejrychlejším míčovým sportem je pelota. Nikoliv španělský, ale baskický tradiční a národní sport.

Zdálky mela, napsal Karel Čapek

Pelota je ve většině zemí i u nás sportem téměř neznámým. I když... České veřejnosti ho už v roce 1930 přeneseně zprostředkoval Karel Čapek. „Baskická pelota je taková hra s tvrdým míčem ze psí kůže, z jisté vzdálenosti byste řekli, že se tam právě strhla nějaká mela a že se do toho divokého řevu začne asi střílet, ale když přijdete blíž, vidíte, že to neřvou hráči, ba ani diváci, nýbrž mkléři, kteří se zmitají před publikem a uzavírají sázky na modré nebo na červené, což jsou distinkce hrajících mužstev,“ přiblížil atmosféru hry v cestopisné knize Výlet do Španěl.

Pelota se asi nejvíc podobá squashi. Hraje se na hřišti či kurtu dlouhém 60 m a širokém 16 m, a to ve směru hry uzavírá. 9 m vysoká odrazová zeď (fronton). Ve výšce 80 cm vede čára, nad níž je třeba poslat míček. Po odrazu od zdi se musí jednou dotknout země a pak se smí znovu hrát. Slovy Čapka: „Udělá to bum, míč pleskne do stěny, a je to, ani není vidět, že musí být vržen atletickou silou. Tedy taková je to hra, fantastická a jednotvárná.“ Nastupují proti sobě dva týmy, nejčastěji o dvou hráčích, ale jejich počet může být až deset. Tradiční dres je bílý a týmy jsou rozlišeny barevným páskem.

FOTO: WWW.FIPV.NET

Čapkem popsané sázení na výsledek utkání je nedílnou součástí peloty. Panuje při nich nebývalé vzrušení. Diváci hlásí své tipy na dálku a bookmaker jim hodí sázenku v rozřízlém tenisáku, ten se mu vrátí nazpátek s poplatkem.

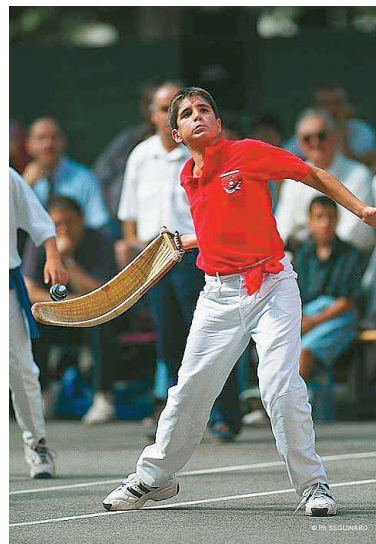
Kožený míček, proutěný koš

Důležitou součástí je speciální výstroj, jejíž základ je už po stovky let stejný. Tak předně míček, který dal vlastně jméno i celé hře. Říká se mu prostě: pelota. Je zhruba o čtvrtinu menší než třeba na baseball. Šije se ze dvou plátů koží kůže (dnes už Čapkova slova o psech nejspíš neplatí), pružnost zajišťuje vnitřek z brazilského kaučuku. Míčky jsou poměrně drahou záležitostí. Nikomu se zatím nepodařilo vyrobit pelotu strojově, a tak se platí za dokonalou ruční práci: v Americe od 150 dolarů. Rukodělná výroba má ale ještě jeden aspekt: nelze vyrobit dvě peloty s naprosto totožným odskokem.

Nezbytnou je též tzv. cesta. Jde o zvláštní protáhlý proutěný koš, který má hráč navlečen na ruku. Zachycuje do něj a také jím následně odpaluje míček. Také cesta se dodnes vyrábí postaru. Proutí pochází z rákosy, který roste jen a jen ve španělských Pyrenejích. Rám je pak z párou ohnutého kusu kaštanového dřeva. Spojení s rukou hráče zajišťuje kožená rukavice. Za sezónu jich

profesionální hráč vystřídá kolem patnácti.

Dnes už je většinou povinná ochranná přilba hlavy. Zásah rychlým míčkem způsobil v minulosti nemálo těžkých zranění i smrtelných úrazů.

varianty i několik dalších: ve francouzském Baskicku či Pamploně byl populární odpal míčku holou rukou, v okolí Bilbaa zase dřevěnou pálkou.

Ze španělského Baskicka se ale pelota postupem času rozšířila i dál. Pravda, většinou do latinskoamerických krajů, ale i na Filipíny. Zdaleka největší popularitu co do počtu hráčů a fanoušků má ovšem pelota ve Spojených státech amerických. Jenom na Floridě s početnou španělsky mluvící komunitou je víc hřišť než kdekoliv jinde.

Název pelota není jediný, ve světě se hraje stejný sport pod názvem jaialai (ve středověku se mj. hrála o slavnostech Jai-

Míček (pelota) a proutěný koš (cesta), to je základní vybavení hráčů.

Z Baskicka do Ameriky

Ač je pelota baskickou chloubou, pochází zřejmě z Francie, kde se ve středověkých míčových holdoval hře podobné (jeu de paume). Do Baskicka ji patrně dovezli navarští králové. Tam se z ní zhruba před více než třemi staletími vyvinula svébytná hra, která dostala jméno Pelota Vasca (baskická pelota). Prvními kurty a odrazovými stěnami byly kostelní zdi. Pelota měla a má kromě hlavní herní

Alai), fronton, paleta fronton. V roce 1929 byla dokonce ustavena Mezinárodní federace baskické peloty (FIPV). Dnes sdružuje něco kolem pětadvaceti zemí. Slavnější doby má zatím pelota, sport nejvíce populární ve 20. a 30. letech, za sebou. Dostala se na olympijské hry v roce 1900 v Paříži, už jen jako ukázkový sport v roce 1924 tamtéž a v roce 1968 v Mexiku. Zatím poslední probuzení zažila na olympiádě v Barceloně v roce 1992. ●

ADÉLA POLÁKOVÁ